

Játszma a nyugat-balkáni sakktáblán

Az Európai Politikai Közösség harmadik ülésén a kontinens vezetői arról tanácskoztak, hogy Európát milyen módon lehet reziliensebbé, gazdaságilag versenyképesebbé és geostratégiai szempontból pozicionáltabbá tenni.¹ Közös célként a politikai párbeszéd és az együttműködés előmozdítását, valamint a kontinens biztonságának és jólétének megerősítését határozták meg.

Charles Michel, az Európai Tanács elnöke kiemelte, hogy ennek a politikai közösségi platformnak fontos szerepet kell játszania a konfliktusok elosztatásában és megoldásának elősegítésében – utalva a Dél-Kaukázusban, valamint a Szerbia és Koszovó között fennálló helyzetre.² Leszögezte, hogy a viszályok nemcsak a közvetlenül érintetteknek vannak hatással, hanem az egész régió és a kontinens stabilitását is veszélyeztetik. Az orosz–ukrán háború kapcsán kijelentette, hogy nemzetközi partnereik segítségével továbbra is nyomást fognak gyakorolni Oroszországra, hogy vessen véget a vérontásnak. Felhívta a jelenlévők figyelmét, hogy használják ki ezt a platformot esetleges konfliktusaik rendezésére és az egymás közötti bizalom kiépítésére.³ Az EU-bővítés kapcsán kijelentette, hogy a balkáni tagjelölt országoknak fel kell hagyniuk azzal az érzéssel, hogy az EU figyelmen kívül hagyja és közel 20 éve elfelejtette őket.⁴ Véleménye szerint a bővítés geopolitikai jelentőségű.⁵

Az Európai Tanács elnöke egy erős, egységes, stabil EU-t vizionált, ahol a szemben álló felek igyekeznek konstruktívan, konszenzusra törekedve megoldani a vitás helyzeteket. Ez Belgrád és Pristina esetében nem valósult meg. Vjosa Osmani, Koszovó elnöke a granadai csúcstalálkozó kezdete előtt kijelentette, hogy amíg nem vezetnek be szankciókat Szerbia ellen, addig nincs oka találkozni Aleksandar Vučić szerb elnökkel.⁶ Továbbá abbéli reményét fejezte ki, hogy Spanyolország is csatlakozik azon országokhoz, amelyek Szerbia

¹ Európai Tanács 2023a.

² Európai Tanács 2023b.

³ Európai Tanács 2023b.

⁴ FoNet 2023a.

⁵ FoNet 2023a.

⁶ FoNet 2023b.

elleni intézkedéseket kívánnak bevezetni.⁷ Elmondása szerint a szeptember 24-i, Észak-Koszovóban történt fegyveres összecsapás nemcsak az országa, hanem az egész kontinens békéje és stabilitása ellen irányult.⁸ Ezt követően Albin Kurti koszovói miniszterelnök a Sky Newsnak az eset kapcsán azt nyilatkozta, hogy Szerbia ekkor megpróbált egy újabb háborút kirobbantani.⁹ Elmondta, hogy Belgrádtól kérte a fegyveres támadás megszervezését magára vállaló Milan Radoičić Pristinának való kiadatását, de ennek Szerbia nem tett eleget.¹⁰ Itt meg kell jegyezni, hogy Radoičić kiadatása Pristinának a jelenleg hatályos szerb alkotmány szerint alkotmányellenes cselekedetnek minősülne. Az alkotmány preambulumban Koszovó és Metóhia Autonóm Tartomány Szerbia területének szerves részeként szerepel, így a jogszabály értelmében egyrészt Radoičićet nincs kinek kiadni, másrészt ugyanazon bűncselekmény elkövetéséért két helyen nem folytathatnak ellene eljárást.

Ezért Kurti a nemzetközi közösségtől követeli Szerbia szankcionálását és Koszovó biztonságának garantálását. A koszovói kormányfő szerint a szerb fél egy „új Boszniai Szerb Köztársaságot” akart létrehozni.¹¹ Jake Sullivan, az Egyesült Államok nemzetbiztonsági tanácsadója a szerb hadseregnek a Koszovóval közös közigazgatási vonal közelében történő tömeges mozgósítása miatti aggodalmát fejezte ki.¹² Aleksandar Vučić szerb elnök határozottan tagadta a vádakát. Az ügyben felszólalt Richard Grenell, az Egyesült Államok korábbi Belgrád–Pristina-párbeszédért felelős megbízottja is. Az X közösségi oldalon feltette a kérdést, hogy „a Fehér Ház szóvivői miért engedik meg, hogy Jake Sullivan, az Egyesült Államok nemzetbiztonsági tanácsadója és John Kirby, a nemzetbiztonsági tanács szóvivője hazudjanak a szerb katonaság Koszovó közelében történő tömeges mozgósításáról”. Grenell azzal vádolta Antony Blinken amerikai külügyminisztert és Sullivant, hogy hamis információkat terjesztettek a szerb katonák bevetése kapcsán a koszovói adminisztratív átkelőhelyeken, és rámutatott, hogy a katonák számát csökkentették.¹³ Jelezte, hogy míg 2022-ben 14 ezer szerb katona volt, 2023-ban 7500 főre tehető a számuk, amit rövid időn belül 4 ezerre fognak mérsékelni.¹⁴

⁷ FoNet 2023b.

⁸ FoNet 2023b.

⁹ FoNet 2023c.

¹⁰ FoNet 2023c.

¹¹ FoNet 2023c.

¹² Kosovo Online 2023a.

¹³ Kosovo Online 2023a.

¹⁴ Kosovo Online 2023a.

A helyzet további eszkalációjának megakadályozása érdekében a NATO úgy döntött, hogy növeli a KFOR létszámát. Jens Stoltenberg NATO-főtitkár kijelentette, hogy a szövetség erői készek fenntartani a békét Koszovóban, és nem engedik meg, hogy a térségben eluralkodjanak a 90-es éveket idéző állapotok.¹⁵ Stoltenberg hangsúlyozta a diplomáciai erőfeszítések fontosságát a koszovói kérdés megoldásában. Felszólította Szerbiát és Koszovót, hogy az EU segítségével térjenek vissza a tárgyalásokhoz, hangsúlyozva, hogy ez az egyetlen járható út a tartós béke eléréséhez a térségben.¹⁶

Annalena Baerbock, Németország külügyminisztere kijelentette, hogy az „európai családhoz” vezető úton nincs más alternatíva, csak az, hogy az emberek békében éljenek, és mindenekelőtt ne engedjék meg, hogy szomszédaik katonákat küldjenek a határaikra.¹⁷ Úgy értékelte, hogy a szerb hadsereg bevetése a koszovói határ körül Belgrád provokációja volt. Baerbock arra számít, hogy Szerbia előmozdítja az észak-koszovói fegyveres támadás körülményeivel kapcsolatos nyomozást, és hozzájárul a körülmények tisztázásához.¹⁸

Peter Stano EU-szóvivő kijelentette, „ha az EU-tagok úgy döntenek, készek vagyunk intézkedéseket bevezetni, nemcsak Koszovóval, hanem Szerbiával szemben is”.¹⁹ Közölte: „Brüsszel jelenleg abban érdekelt, hogy egyértelmű lépéseket lásson a deeszkaláció felé, mindkét fél térjen vissza a párbeszédhez, valamint a szeptember 24-i eseményekről jelentést várnak”.²⁰ Az Európai Parlament október 19-én Strasbourgban, a második plenáris ülésen szavaz a Szerbia és Koszovó kapcsolatairól szóló határozatról. A képviselők a helyzet csillapítására és Szerbia szankcionálására helyezik a hangsúlyt, ha kiderül, hogy ő állt a fegyveres incidens mögött.

Aleksandar Vučić szerb elnök az Észak-Koszovóban történtek miatt Magyarország miniszterelnökéhez fordult segítségért. Vučić megkérte Orbánt, hogy vétőzza meg az esetleges szankciók bevezetését Szerbiával szemben.²¹ Közben Orbán Viktor és Aleksandar Vučić Hálid bin Mohamed bin Zájed Ál Nahajan sejjkel, az Egyesült Arab Emírségek trónörökösével folytatott megbeszélést, azzal a céllal, hogy bemutassák a szerb-magyar gazdasági együttműködést

¹⁵ Beta 2023a.

¹⁶ Beta 2023a.

¹⁷ FoNet 2023d.

¹⁸ FoNet 2023d.

¹⁹ Kosovo Online 2023c.

²⁰ Kosovo Online 2023c.

²¹ VARGA 2023.

az emírségek képviselőjének.²² Orbán kijelentette, hogy nem támogatja a Szerbia elleni szankciók bevezetését.²³ „Szerbia nélkül nincs stabilitás a Balkánon. Támogatom Szerbiát a régió stabilizálásában” – mondta a magyar miniszterelnök.²⁴

Vlagyimir Putyin orosz elnök a Valdaj Klub Szocsiban megtartott plenáris ülésén azt nyilatkozta, hogy egyértelmű a nyugati álláspont.²⁵ Putyin szerint világos, hogy a Nyugat Oroszországra és Szerbiára is igyekszik nyomást gyakorolni. Elmondta, hogy ez a módszer a szerbek esetében sem működik. Történelmük és kultúrájuk sem olyan, hogy alávetettségbe lehessen őket taszítani. Az orosz államfő szerb népet méltató retorikájának és az orosz média hatásának köszönhetően népszerűsége folyamatosan növekszik Szerbiában. A média segítségével képes Szerbia megbízható partnereként és a Nyugat ellenpontjaként bemutatkozni.

Az észak-koszovói helyzet kapcsán megszólalt Szergej Lavrov orosz külügyminiszter is. Kijelentette, hogy az Európai Unió nem akarja és nem is tudja rákényszeríteni arra Koszovót, hogy létrehozza a szerb önkormányzatok közösségét.²⁶ Továbbá hangsúlyozta, hogy a NATO fegyverekkel látja el a koszovói rendőrséget, és ezzel „segíti őket egy hadsereg létrehozásában”, amivel súlyosan sérti az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1244. számú határozatát.²⁷

Jeffrey Hovenier, az Egyesült Államok koszovói nagykövete kijelentette, hogy sürgősen meg kell alakítani a szerb önkormányzatok közösségét.²⁸ Továbbá felhívta a figyelmet, hogy a közösségnek nem szabad végrehajtói hatáskörrel rendelkeznie. Ellenkező esetben további konfliktusok forrásává válhat. A banjskai események kapcsán kijelentette, nem hiszi, hogy minden felelősség Radoičićet terheli.²⁹

Időközben Özkan Ulutaş török vezérőrnagy vette át a KFOR koszovói misszióparancsnoki feladatait. Kijelentette, prioritásai között szerepel a hozzájárulás egy konstruktív párbeszédhez.³⁰ Hangsúlyozta, hogy a parancsnoksága alatt álló KFOR továbbra is „teljes pártatlansággal és professzionalizmussal” fogja ellátni a küldetését. A helyzet pikantériáját egyrészt az adja, hogy a KFOR fennállása óta arra még nem volt példa, hogy Törökország vegye át a parancsnokságot,

²² SZMSZ 2023.

²³ FoNet 2023e.

²⁴ FoNet 2023e.

²⁵ FEHÉRVÁRI 2023.

²⁶ Beta 2023b.

²⁷ Beta 2023b.

²⁸ Kosovo Online 2023b.

²⁹ Kosovo Online 2023b.

³⁰ Radio KiM 2023.

másrészt Koszovó függetlenségét az elsők között Törökország ismerte el, harmadrészt az aktuális helyzet egyre több teret nyújthat, hogy kiterjessze befolyását a régióban.

Miroslav Lajčák, az EU Belgrád és Pristina közötti párbeszédért felelős különmegbízottja látva a Nyugat-Balkánon uralkodó tendenciákat kijelentette, itt az ideje, hogy a régió országai gyors előrelépést tegyenek az EU felé vezető úton.³¹

Az orosz-ukrán háború, a nyugat-balkáni régióban felgyülemlett feszültség, a Közel-Keleten, a Dél-Kaukázusban zajló események rámutattak arra, hogy az európai kontinens mennyire kiszolgáltatottá vált a külső tényezőkkel szemben. A Nyugat-Balkán országainak szankciókkal való fenyegetése nem vezet eredményre. Ahogyan az a fent leírtakból is látható, az érintett felek új gazdasági, politikai szövetségeseket keresnek, akik így tovább erősíthetik jelenlétüket a régióban. Ezért az EU-bővítésre úgy is lehetne tekinteni, mint geostratégiai befektetésre a békébe, a biztonságba, a stabilitásba és a gazdasági versenyképességbe. Ellenkező esetben a kiéleződött konfliktusok a régió egyes országainak el- és leszakadását eredményezhetik, továbbá Oroszország és más külső szereplők térnyerését a régióban.

2023. október 12.

Felhasznált irodalom

- Beta (2023a): Stoltenberg: NATO spreman da očuva mir na Kosovu. *Danas.rs*, 2023. október 8. Online: www.danas.rs/vesti/politika/stoltenberg-nato-spreman-da-ocuva-mir-na-kosovu/
- Beta (2023b): Lavrov: EU ne želi i ne može da primora Kosovo da formira Zajednicu srpskih opština. *Danas.rs*, 2023. október 10. Online: www.danas.rs/svet/lavrov-eu-ne-zeli-i-ne-moze-da-primora-kosovo-da-formira-zajednicu-srpskih-opstina/
- Beta (2023c): Lajčák: Vreme da države Zapadnog Balkana brzo napreduju na putu ka Evropskoj uniji. *Danas.rs*, 2023. október 8. Online: www.danas.rs/vesti/politika/lajcak-vreme-da-drzave-zapadnog-balkana-brzo-napreduju-na-putu-ka-evropskoj-uniji/
- Európai Tanács (2023a): *Meeting of the European Political Community, 5 October 2023*. Online: www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2023/10/05/
- Európai Tanács (2023b): *Remarks by President Charles Michel at the Opening Session of the European Political Community*. 2023. október 5. Online: www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/10/05/remarks-by-president-charles-michel-at-the-plenary-session-of-the-european-political-community/

³¹ Beta 2023c.

- FEHÉRVÁRI Nándor (2023): Putyin és a szerb néplék – ilyen egy (majdnem) hű szövetséges. *Balk.hu*, 2023. október 7. Online: <https://balk.hu/2023/10/07/putyin-szerb-nep/>
- FoNet (2023a): Šarli Mišel: Ambiciozne zemlje kandidatkinje mogu u EU do 2030. godine. *Danas.rs*, 2023. október 6. Online: www.danas.rs/vesti/politika/sarl-misel-ambiciozne-zemlje-kandidatkinje-mogu-u-eu-do-2030-godine/
- FoNet (2023b): Vjosa Osmani u Granadi: Nema razloga da se sastajem sa Vučićem dok mu ne budu uvedene sankcije. *Danas.rs*, 2023. október 5. Online: www.danas.rs/vesti/politika/osmani-vucic-granada-samit-evropske-politicke-zajednice/
- FoNet (2023c): Kurti o napadu u Banjskoj: Srbija pokušala da izazove rat, nije uspela. *Danas.rs*, 2023. október 7. Online: www.danas.rs/vesti/politika/kurti-o-napadu-u-banjskoj-srbija-pokusala-da-izazove-rat-nije-uspela/
- FoNet (2023d): Analena Berbok saopštila šta smatra provokacijom Srbije. *Danas.rs*, 2023. október 6. Online: www.danas.rs/vesti/politika/analena-berbok-srbija-provokacija-berlinski-proces/
- FoNet (2023e): Orban: Nemoguće je uvesti sankcije Srbiji. *Danas.rs*, 2023. október 6. Online: www.danas.rs/vesti/politika/orban-sankcije-srbija/
- Kosovo Online (2023a): Grenel: Zašto izveštači iz Bele kuće dopuštaju Salivanu i Kirbiju da plasiraju lažne informacije o srpskim trupama? *Danas.rs*, 2023. október 1. Online: www.danas.rs/vesti/politika/grenel-zasto-izvestaci-iz-bele-kuce-dopustaju-salivanu-i-kirbiju-da-plasiraju-lazne-informacije-o-srpskim-trupama/
- Kosovo Online (2023b): Ambasador SAD na Kosovu: Hitno formirati ZSO. *Danas.rs*, 2023. október 9. Online: www.danas.rs/vesti/politika/ambasador-sad-na-kosovu-hitno-formirati-zso/
- Kosovo Online (2023c): Peter Stano: Spremni da uvedemo određene mere. *Danas.rs*, 2023. október 10. Online: www.danas.rs/vesti/politika/peter-stano-spremni-da-uvedemo-odredjene-mere/
- Radio KiM (2023): Šta je poručio turski general-major Ozkan Ulutaš koji je preuzeo dužnost komandanta KFOR-a? *Danas.rs*, 2023. október 10. Online: www.danas.rs/vesti/politika/sta-je-porucio-turski-general-major-ozkan-ulutas-koji-je-preuzeo-duznost-komandanta-kfor-a/
- Szabad Magyar Szó (2023): Vučić: A térség energiabiztonságáról tárgyalunk magyar és arab partnereinkkel. *Szmsz.press*, 2023. szeptember 29. Online: <https://szmsz.press/2023/09/29/vucic-a-terseg-energiabiztonsagarol-targyaltunk-magyar-es-arab-partnereinkkel/>
- VARGA Szilveszter (2023): Vétópaktum: Vučić számára Orbán lehet az uniós szalmaszál. *Balk.hu*, 2023. október 4. Online: <https://balk.hu/2023/10/04/szalmaszal/>